

แนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชน
กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ในจังหวัดสระแก้ว
**Guidelines for the Management of the Wrecked Community
Lifestyle in Sa Kaeo Province**

สุทธิพงษ์ เกียรติวิชญ์¹, ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร²,
วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ³ และ ณัฐพงษ์ วงศ์ไชยสิทธิ์⁴

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด¹,
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์², มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร^{3,4}

**Suttipong Kiartivich¹, Chayanant Sirikitsathian²,
Vutthiwat Ananphutthimet³ and Natthaphong Wongchaisit⁴**
Lecturer in Stamford International University¹, Valaya Alongkorn Rajabhat University
under the Royal Patronage, Thailand², Kamphaeng Phet Rajabhat University^{3,4}
Corresponding Author, Email: vutthiwat@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์ 1. ประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า 2. วิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดสระแก้ว และ 3. แนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าชมรมการแสดง ราษฎรชาวบ้าน นักเรียน และ ประชาชนทั่วไป ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้วและสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม พบว่า ชาวเวียดนามอพยพมาจากเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ เนื่องจากไม่มีที่ทำมาหากินและในประเทศเวียดนามเกิดสงครามจึงได้อพยพมาทางรถไฟ เมื่อมาถึงก็ได้แยกย้ายไปทำมาหากินในที่ต่าง ๆ และได้อพยพมาเรื่อย ๆ จนมาอยู่ที่ชุมชนมิตรสัมพันธ์

* วันที่รับบทความ: 13 กรกฎาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 21 สิงหาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 24 กันยายน 2564

Received: July 13, 2021; Revised: August 21, 2021; Accepted: September 24, 2021

อำเภออุบลราชธานี ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรที่ดินให้ทำมาหากิน ซึ่งเมื่อก่อนเรียก นิคมญวน โดยส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง ช่างไม้ ค้าขาย ทำอาหารขาย หาบน้ำขาย ซึ่งประเพณีที่สำคัญของคนเวียดนาม คือ วันเต๋ต 5 ชนเผ่าเทศกาลตรุษจีน ส่วนการละเล่นที่เป็นของเวียดนามก็จะมีการเล่นเพลง การฟ้อนรำรอบ เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมของเวียดนาม เช่น บ้านเรือน การแต่งกาย อาหาร พิธีกรรมจะคล้ายกับคนจีน ซึ่งเมื่อก่อนคนเวียดนามจะพูดภาษาฝรั่งเศส

2. วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมในจังหวัดสระแก้ว พบว่า ชุมชนมิตรสัมพันธ์ ถนนมิตรสัมพันธ์ อำเภออุบลราชธานี จังหวัดสระแก้ว เกิดจากการที่ชาวนาในประเทศเวียดนามในที่ไม่มีที่ทำมาหากินเป็นของตนเอง ชาวนาจึงได้ออกจากถิ่นฐานที่กำเนิดของตน เพื่อแสวงหาหนทางทำมาหากิน ซึ่งประเทศกัมพูชา กำลังเริ่มก่อสร้างทางรถไฟ สายพนมเปญ-มณฑลบุรี ซึ่งมาตามคำชักชวนของชาวเวียดนามที่เป็นเจ้าของที่ดินในกัมพูชา เพื่อมาทำนารับจ้าง มีประชาชนชาวเวียดนามประมาณ 1,500-2,000 คน ทางอำเภอได้จัดสรรที่ดินซึ่งใกล้กับตลาดและสถานที่ราชการ ทางกรมได้ตั้งชื่อให้ว่า “หมู่บ้านนิคมญวน” ถนนเข้าผ่านหมู่บ้านเทศบาลตำบลอุบลราชธานีตั้งชื่อว่า “ถนนนิคมญวน” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ถนนมิตรสัมพันธ์” คือชุมชนบ้านมิตรสัมพันธ์ในปัจจุบัน

3. กำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมของวัฒนธรรมของชาวไทยเวียดนามมีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีและพิธีกรรมตามความเชื่อที่ชาวชุมชนมิตรสัมพันธ์ได้ปฏิบัติสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้เพื่อไม่ให้สูญหาย ความเชื่อดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ กลุ่มชนที่อยู่ในแต่ละบริบทที่ต่างกันได้มีการปรับแต่งพิธีกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชาวชุมชน เช่น พิธีแต่งงาน อาหาร การแต่งกาย เป็นต้น

คำสำคัญ : วิถีวัฒนธรรม; กลุ่มชาติพันธุ์; การบริหารจัดการ

Abstracts

Research is a qualitative research with objectives 1. History and culture of Vietnamese ethnic communities. according to sociology by historical method in Sa Kaeo Province, from the story. 2. Cultural way of Vietnamese ethnic community. according to sociology by historical method that can be used to formulate guidelines for the management of community cultural life in Sa Kaeo Province; and 3. Guidelines for the management of cultural lifestyles of Vietnamese ethnic communities in Sa Kaeo Province.

The sample group used in this research was a group of key informants in Aranyaprathet district. Sa Kaeo Province consists of the Cultural Director of Sa Kaeo Province. provincial cultural officer local community leaders consisting of the president of the Subdistrict Administrative Organization Members of Tambon Administrative Organization, village headman, village headman, acting club, village philosopher, students and the general public. derived from specific selection The tools used in the research consisted of Interview guidelines for

conducting in-depth interviews on cultural life management of Vietnamese ethnic communities in Sa Kaeo Province and participatory observation.

The findings of the study were as follows:

1. History and culture of Vietnamese ethnic groups found that Vietnamese people came from North and South Vietnam. Since there was no place to live for a living and in Vietnam there was a war so it was evacuated by train. When he arrived he separated to make a living in various places. And has evacuated continuously Until coming to the friendly relations community Aranyaprathet District Which the government has allocated land to make a living Which in the past called the Yuan settlement, most of them were engaged in carpentry, cooking, selling, selling water The important traditions of the Vietnamese people are the five tribes of the Chinese New Year festival. As for the Vietnamese games, there are singing, dancing and dancing, etc. Vietnam's culture, such as houses, dress, food, rituals are similar to Chinese which in the past, Vietnamese people would speak French.

2. Vietnamese cultural ways Sociology by historical method That can be used to determine the way of cultural management in Sa Kaeo Province, it was found that the friendly community Mit Samphan Road Aranyaprathet District Sa Kaeo Province This is caused by the farmers in Vietnam where there is no place to make their own living. The farmer left his home country. To seek a way to make a living Which Cambodia is starting to build a railway Phnom Penh - Mong Khong Buri Line Which came after the persuasion of the Vietnamese to own a field in Cambodia To work in farming About 1,500-2,000 Vietnamese people, the district has allocated land near the market and government buildings. The official gave the name that "Village Nikhom Yuan" the road enters the village Aranyaprathet Sub-District Municipality named "Nikhom Yuan Road" and later changed its name to "Mit Samphan Road" is the current Mit Samphan community.

3. Establish guidelines for the management of Vietnamese ethnic culture in Sa Kaeo In general, the culture of Thai and Vietnamese people are living. Traditions and rituals according to the beliefs that the friendly people of the Friendship Community have followed from their ancestors. Which has preserved the culture so as not to get lost the original belief that has been practiced since the ancestors Groups of people in different contexts have adjusted various rituals to be in line with local practices such as wedding ceremony, food, and dress.

Keywords: Cultural Way; Ethnic Group; Management

บทนำ

ประเทศไทยมีความหลากหลายในเชื้อชาติ ภาษา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่มีการอาศัยอยู่ร่วมกันตามแต่ละท้องถิ่น โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีความแตกต่างกันใน เรื่องเชื้อชาติ วัฒนธรรมและศาสนา มีการดำเนินชีวิตกัน ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังยังคงแสดงให้เห็นได้ชัดเจน ถึงความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม ที่สะท้อนมาจากวิถีการ ดำเนินชีวิตที่เป็นแนวปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมา โดยที่ เห็นได้ชัดก็คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ จากบรรพบุรุษมาจนถึงยุคปัจจุบัน รวมถึงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยที่ได้รับการสรรค์สร้างจากคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ บางส่วนได้รับอิทธิพลมาจากชนชาติอื่น นำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสอดคล้องกับ วัฒนธรรมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมไทยในที่สุด อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายเกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเป็นความงามตามธรรมชาติ นั้น เกิดจากการสะท้อนวิถีชีวิต

ของชุมชนและสังคม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชนจึงทำให้เกิดการแสดง พิธีการสำคัญของชาติ การร้องรำทำเพลง และศิลปวัตถุที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนหรือท้องถิ่นที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดอัตลักษณ์ ความเป็นอันหนึ่งเดียวกันที่เกิดจากความหลากหลายของชาติพันธุ์จนเกิดเป็นวัฒนธรรมมากมาย มีส่วนร่วมกับวิถีชีวิตมาจนถึงปัจจุบัน (จันทิรา ธนะสงวนวงศ์, 2556 : ออนไลน์)

จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมารัฐบาลมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศเน้นการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐานเป็นสำคัญ รวมทั้งจากการเปลี่ยนแปลงไปตาม กระแสโลกาภิวัตน์จนเกิดผลกระทบกับสังคมตามวิถีชีวิตดั้งเดิมกลายกลายเป็นสังคมในลักษณะทุนนิยมที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สังคมและการดำรงชีวิตเป็นอย่างยิ่ง โดย กระบวนการพัฒนาของรัฐที่ผ่านมานั้นกระทบต่อการสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ของชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม การช่วยจุดกระแสการให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับระบบองค์ความรู้และวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่อยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ให้ละเลยต่อการที่จะธำรงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงามของบรรพบุรุษ ไม่นิยมเลียนแบบวัฒนธรรมตามกระแส เพื่อแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้สะท้อนให้เห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมกำลังเผชิญกับปัญหาจนเกิดความสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้สูญหายไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากไม่เร่งรีบแก้ไขอาจส่งผลให้ในอนาคตประเทศไทยเกิดปรากฏการณ์การล่มสลายทางวัฒนธรรมได้ รวมทั้งถ้าไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างดีไม่มีการถ่ายทอดสืบต่อกัน ท้ายที่สุดศิลปวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของประเทศไทยสูญหายและยากที่จะดำรงไว้ได้ในอนาคต (จันทิรา ธนะสงวนวงศ์, 2556 : ออนไลน์)

วัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเป็นยุทธศาสตร์ระดับประเทศ เพื่อนำไปสู่การเป็นนโยบายการจัดการวัฒนธรรมของไทยให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและคุณภาพ ยั่งยืน รัฐบาลควรให้ความสำคัญเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกัน โดยพัฒนาไปทั้งระบบในภาพรวมของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน อันจะส่งผลต่อการสร้างรากฐานของตนเองให้มีความแข็งแรง ยุทธศาสตร์ของประเทศจึงเป็นกรอบในการบริหารแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อกำหนดการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ด้านวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ความโดดเด่นให้มีการบริหารงานเชิงรุกในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

อำเภอศรีประจักษ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นอำเภอที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของประชากรที่มีการย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นเข้ามาอาศัยและตั้งบ้านเรือน ปัจจุบันพบว่ามี ทั้งหมด 5 ชาติพันธุ์ ที่อาศัยอยู่และยังมีการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองไว้ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ลาว กลุ่มชาติพันธุ์กัมพูชา กลุ่มชาติพันธุ์จีน กลุ่มชาติพันธุ์ญวน และกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ด้วยความที่มีคนอาศัยอยู่หลายกลุ่มของชาติพันธุ์ในอำเภอศรีประจักษ์ จังหวัดสระแก้ว จึงปรากฏให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมที่ได้

อยู่อาศัยร่วมกันมาเป็นเวลานานของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมเป็นลักษณะเฉพาะ เป็นอัตลักษณ์ในการดำรงชีวิตด้วยการปฏิบัติตามจารีต ประเพณี วิถีดำรงชีวิต และการแสดงชาติพันธุ์ที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในลักษณะของการเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิต

แต่จากสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมและวัฒนธรรมเกิดการถ่ายทอดทั้ง การละทิ้งของเก่า การรับของใหม่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ลักษณะเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บางอย่างได้ถูกกลืนหายหรือมีการปรับเปลี่ยนไปจนขาดความเป็นอัตลักษณ์รากเหง้าของวัฒนธรรมดั้งเดิม และก็จะสูญหายไปในที่สุด สุดท้ายคนในเชื้อสายชาติพันธุ์จะเกิดการทอดทิ้งวัฒนธรรมไม่ได้รับความสนใจ จนเป็นเหตุให้ วัฒนธรรมส่วนหนึ่งได้หายสาบสูญไปไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปะ วรรณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นเหล่านี้เป็น สาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ลายวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย และจากแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาติส่งผล ให้เกิดการช่วยให้สังคมกลับมาให้ความสำคัญในภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้คน ชุมชน สังคมเริ่มตระหนักเห็นความสำคัญเกิดความเข้าใจวัฒนธรรมตนเองมากขึ้น และเข้าใจในความหลากหลายทาง วัฒนธรรมของชาติพันธุ์อื่นมากขึ้นให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ และชุมชนอื่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2544 : 236)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเสนอ แนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดสระแก้วจากคำบอกเล่า เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรม ในจังหวัดสระแก้ว และเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้วที่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การแสดงนำไปสู่การอนุรักษ์ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า
2. เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว

ระเบียบวิธีวิจัย

แนวทางการบริหารจัดการวิถีวิวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research = Participatory Research + Action Research) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีวิวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า

เป็นขั้นการศึกษาประวัติศาสตร์วิถีวิวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มเวียดนามตามหลักสังคมโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำ ผู้อาวุโส ปราชญ์ และหรือตัวแทนชุมชนที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์วิถีวิวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มเวียดนาม ที่สนใจและยินดีให้ข้อมูล (Key Information) จำนวน 5 คน เป็นการสุ่มกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) และผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในลักษณะ “ทุติยภูมิ” จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม

1. ร่างแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview) ในลักษณะแบบเจาะจง (focused interview) เป็นข้อคำถามปลาย (Open-ended Questions) แบบตอบโต้กันทั้งสองฝ่าย (Two-way Communication) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์วิถีวิวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีจุดมุ่งหมายของการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์วิถีวิวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า

3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบไม่สมบูรณ์เป็นหลักในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตกับผู้ถูกสังเกตให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้ถูกสังเกตจะรู้ตัวว่ากำลังถูกสังเกต

4. วิธีการจัดเก็บข้อมูล ใช้เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind map) เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความซับซ้อนต่างๆ และเห็นความสำคัญของการจำที่เชื่อมโยงถึงกระบวนการ การทำงานของสมองที่มีลักษณะเหมือนกัน และผู้วิจัยจะใช้ “ล่าม” ที่มีความรู้ ความเข้าใจในภาษาดั้งเดิม (ภาษาเวียดนาม) ทุกขั้นตอนของการทำวิจัย

5. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลฯ ผู้วิจัยคืนข้อมูลกลับไปยังปราชญ์ชุมชน และหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์วิถีวิวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม

6. สรุปประวัติศาสตร์วิถีวิวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ในจังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรม ในจังหวัดสระแก้ว

ชุดความรู้ประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรม ในจังหวัดสระแก้ว จากคำบอกเล่า บนพื้นฐานแนวคิดการสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ให้สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรม ร่วมกับการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีแบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีนี้ยึดหลักชุมชนเป็นหลักของการเรียนรู้ โดยชุมชน (กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม) เป็นเจ้าของ และเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของชุมชน ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ในจังหวัดสระแก้ว

ขั้นการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ในจังหวัดสระแก้ว มีรายละเอียด ดังนี้

1. นำข้อมูล ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ในจังหวัดสระแก้ว โดยใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนบนแนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรม ผู้วิจัยได้เลือกผู้แสดงทางสังคม แบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบไปด้วย ภาคราชการ และชุมชนมิตรสัมพันธ์ในพื้นที่

2. เปิดเวทีสาธารณะขึ้นในชุมชน โดยใช้แนวคิดการพัฒนาแนววัฒนธรรม ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงของชุมชนที่ได้ผ่านการสรุปบทเรียนในอันประกอบไปด้วย 1) วิธีคิด หมายถึง การรับรู้ในปัญหาที่จะพัฒนา ต้องเริ่มต้น และถูกกำหนดมาจากชุมชน 2) วิธีการ หมายถึง ขั้นตอนในการกำหนดแนวทาง เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ในจังหวัดสระแก้ว จะต้องใช้วิธีการที่เกิดจากกระบวนการของชุมชน และ 3) วิธีทำ หมายถึง ขั้นตอนของการวางแผนงาน เพื่อจะต้องใช้วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเป็นกลไกในการขับเคลื่อน โดยมีรายละเอียด

3. สรุป แนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ในจังหวัดสระแก้ว ต่อปรากฏการณ์ที่พบพร้อมนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐชาติ ทศนีย์ และ 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์

4. นำแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ในจังหวัดสระแก้ว นำมาปรับปรุง และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

4.1 พื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ชุมชนมิตรสัมพันธ์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

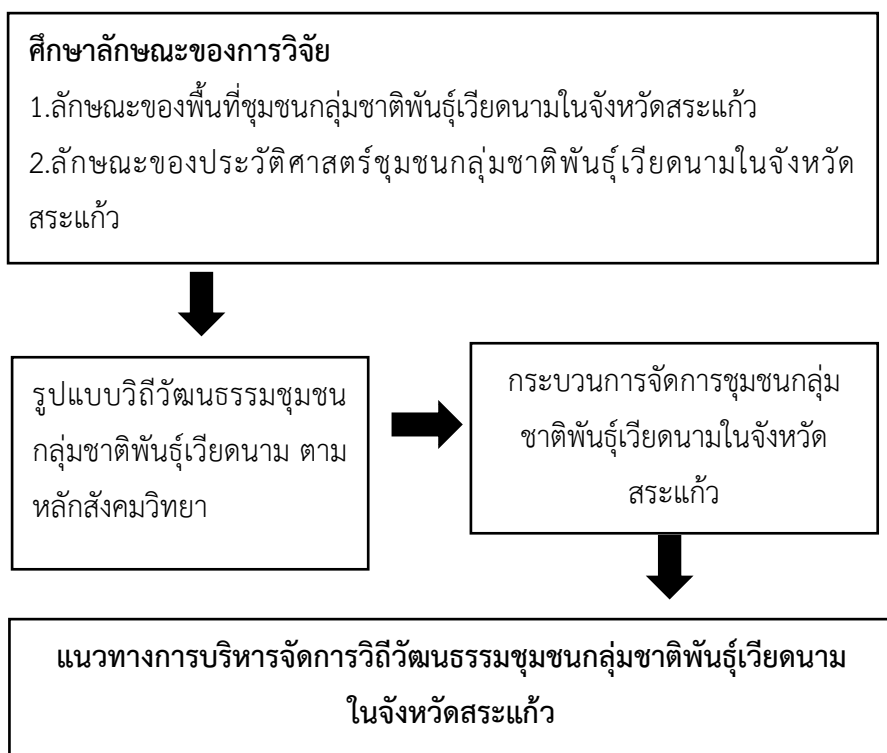
4.2 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสระแก้ว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระแก้ว และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระแก้ว

4.3 บทความทางวิชาการระดับมหาวิทยาลัยทั้งใน และต่างประเทศ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการถอดบทสัมภาษณ์และการพรรณนาโดยการเรียบเรียงข้อมูล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม พบว่า ชาวเวียดนามอพยพมาจากเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ เนื่องจากไม่มีที่ทำมาหากินและในประเทศเวียดนามเกิดสงครามจึงได้อพยพมาทางรถไฟ เมื่อมาถึงก็ได้แยกย้ายไปทำมาหากินในที่ต่างๆ และได้อพยพมาเรื่อย ๆ จนมาอยู่ที่ชุมชนมิตรสัมพันธ์ อำเภอรัญประเทศ ซึ่งรัฐบาลได้จัดสรรที่ดินให้ทำมาหากิน ซึ่งเมื่อก่อนเรียก นิคมถววน โดยส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง ช่างไม้ ค้าขาย ทำอาหารขาย หาบน้ำขาย ซึ่งประเพณีที่สำคัญของคนเวียดนาม คือ วันเต็ด 5 วันเผ่าเทศกาลตรุษจีน ส่วนการละเล่นที่เป็นของเวียดนามก็จะมีการเล่นการร้องเพลง การฟ้อนรำรอบ เป็นต้น ส่วน

วัฒนธรรมของเวียดนาม เช่น บ้านเรือน การแต่งกาย อาหาร พิธีกรรมจะคล้ายกับคนจีน ซึ่งเมื่อก่อนคนเวียดนามจะพูดภาษาฝรั่งเศส

2. วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมในจังหวัดสระแก้ว พบว่า ชุมชนมิตรสัมพันธ์ ถนนมิตรสัมพันธ์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เกิดจากการที่ชาวนาในประเทศเวียดนามในที่ไม่มีที่ทำมาหากินเป็นของตัวเอง ชาวนาจึงได้ออกจากถิ่นฐานที่กำเนิดของตน เพื่อแสวงหาหนทางทำมาหากิน ซึ่งประเทศกัมพูชา กำลังเริ่มก่อสร้างทางรถไฟ สายพนมเปญ-มณฑลบุรี ซึ่งมาตามคำชักชวนของชาวเวียดนามที่เป็นเจ้าของที่ดินในกัมพูชา เพื่อมาทำนารับจ้าง มีประชาชนชาวเวียดนามประมาณ 1,500-2,000 คน ทางอำเภอได้จัดสรรที่ดินซึ่งใกล้กับตลาดและสถานที่ราชการ ทางเราได้ตั้งชื่อให้ว่า “หมู่บ้านนิคมญวน” ถนนเข้าผ่านหมู่บ้านเทศบาลตำบลอรัญประเทศตั้งชื่อว่า “ถนนนิคมญวน” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ถนนมิตรสัมพันธ์” คือชุมชนบ้านมิตรสัมพันธ์ในปัจจุบัน

3. กำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมของวัฒนธรรมของชาวไทยเวียดนามมีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีและพิธีกรรมตามความเชื่อที่ชาวชุมชนมิตรสัมพันธ์ได้ปฏิบัติสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้เพื่อไม่ให้สูญหาย ความเชื่อดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ กลุ่มชนที่อยู่ในแต่ละบริบทที่ต่างกันได้มีการปรับแต่งพิธีกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชาวชุมชน เช่น พิธีแต่งงาน อาหาร การแต่งกาย เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามในจังหวัดสระแก้ว ชาวเวียดนามได้อพยพมาบริเวณถนนมิตรสัมพันธ์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วนั้น เป็นเส้นทางจากจังหวัดพระตะบอง ในประเทศกัมพูชา เชื่อมเข้ามาทางประเทศไทยที่ด่านปอยเปต บริเวณตำบลคลองลึก อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วโดยใช้การเดินทางโดยการเดินเท้า บ้างก็นั่งรถไฟเข้ามาพร้อมข้าราชการไทยที่ต้องอพยพกลับมา

การอพยพเข้ามาในอำเภอรัญประเทศ มีประชาชนชาวเวียดนามประมาณ 1,500-2,000 คน เมื่อมาถึงและได้ขึ้นสัมภาระลงจากรถไฟลงเรียบร้อยแล้ว ทางอำเภอได้จัดที่พักอาศัยชั่วคราว เช่นศาลาวัด ฉางข้าว หน้าสถานีรถไฟ เป็นต้น ต่อมาทางอำเภอได้จัดสรรที่ดินซึ่งใกล้กับตลาดและสถานที่ราชการ ที่แห่งนี้เต็มไปด้วยต้นสะแก ชาวพื้นเมืองเรียกกันว่า “ป่าสะแก” ให้ชาวเวียดนามปลูกสร้างที่พักอาศัย โดยทางการได้ช่วยเหลือจัดหาไม้ไผ่ หนักราคาให้พร้อมแจกจ่ายข้าวสารอาหารแห้ง ช่วยเหลือชาวเวียดนามอพยพในเบื้องต้น ในไม่ช้าหมู่บ้านแห่งใหม่ก็ได้เกิดขึ้น ทางเราได้ตั้งชื่อให้ว่า “หมู่บ้านนิคมญวน” ถนนเข้าผ่านหมู่บ้าน เทศบาลตำบลอรัญประเทศตั้งชื่อว่า “ถนนนิคมญวน” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ถนนมิตรสัมพันธ์” คือชุมชนบ้านมิตรสัมพันธ์ในปัจจุบัน

2. วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามตามหลักสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ ที่สามารถนำมากำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรม พบว่า ชาวเวียดนามส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง ช่างไม้ ค้าขาย ทำอาหารขาย หาบน้ำขาย ซึ่งประเพณีที่สำคัญของคนเวียดนาม คือ วันเต็ด 5 ขนเผ่า เทศกาลตรุษจีน ส่วนการเล่นที่เป็นของเวียดนามก็จะมีการเล่นเพลง การฟ้อนรำรอบ เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมของเวียดนาม เช่น บ้านเรือน การแต่งกาย อาหาร พิธีกรรมซึ่งคล้ายกับคนจีน ซึ่งเมื่อก่อนคนเวียดนามจะพูดภาษาฝรั่งเศส ซึ่งปัจจุบันได้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้เพื่อไม่ให้สูญหายซึ่งสอดคล้องกับ โกวิท พวงงาม, (2553 : 53) กล่าวว่า การบริหารจัดการตนเองเป็นการส่งเสริมให้ คนในชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง วางแผนงานและโครงการ จัดกระบวนการหรือเตรียมการเพื่อดำเนินการตามแผนงานและโครงการได้ มีทักษะในการดำเนินการตามแผนและโครงการ และสามารถทำการประเมินผลงานได้ด้วยตนเอง หลักการจัดการชุมชนเป็นหลักการสำคัญที่สนับสนุนส่งเสริมหลักการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. กำหนดแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ในจังหวัดสระแก้ว โดยวัฒนธรรมของชาวไทยเวียดนามจากการสำรวจเอกสารกับชาวไทยเวียดนามในพื้นที่ศึกษาจะมีวัฒนธรรมในลักษณะแบบเดียวกัน เพราะกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มคือกลุ่มชนที่มีรากเหง้าที่วัฒนธรรมมาจากจุดเดียวกัน คือ ความเป็นชาติพันธุ์เวียดนาม แต่ด้วยสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมกลุ่มชาวไทยเวียดนามในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน จึงเป็นผลให้วัฒนธรรมในส่วนปลีกย่อยต่าง ๆ ของกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มเริ่มที่จะแตกต่างกัน ที่ผู้วิจัยเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “การถอยห่างทางวัฒนธรรม” ของกลุ่มชนสองกลุ่มที่อยู่แยกออกจากกัน ซึ่งแก่นของวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีและพิธีกรรมตามความเชื่อที่ชาวชุมชนได้ปฏิบัติสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

มาตรการในการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมในระดับอำเภอ และจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับจังหวัด เพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาบริเวณพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน

1. แผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ควรให้ปรับให้เหมาะสมตามสภาพประเพณีของท้องถิ่น ที่ให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม และใช้ระบบทุนทางวัฒนธรรมมาจัดสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อเป็นกลไกในการจัดระเบียบสังคมในเรื่องของการบริหารจัดการตลอดแนวพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว

2. การกำหนดยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดตาก ที่มีอำเภอชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ในแต่ละอำเภอที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น ผู้ที่จะทำการศึกษาหรือวิจัยควรให้ความสำคัญในเรื่องของความ

แตกต่างในบริบททางวัฒนธรรมและค้นหา “ระบบคุณค่า” ที่มีอยู่ในอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ พร้อมกันนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการตลอดแนวจังหวัดสระแก้ว

3. การกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับอำเภอ ควรมีการสร้างเครือข่ายของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และมีการดำเนินงานในระดับตำบลของแต่ละอำเภอ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารตลอดเวลา จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการตลอดแนวจังหวัดสระแก้ว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ชุมชนบ้านมิตรสัมพันธ์ อำเภออรัญประเทศจังหวัดสระแก้ว มีความเข้มแข็ง ผสมกับการที่ให้ความสำคัญในวิถีวัฒนธรรม ส่งผลต่อแนวทางการบริหารจัดการวิถีวัฒนธรรม เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว อยากให้หน่วยงานในระดับจังหวัด ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายโดยตรง มีการดำเนินการในเชิงรุกบนฐาน “อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม” ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการตลอดแนวจังหวัดสระแก้ว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จังหวัดสระแก้ว มีพื้นที่ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก การทำวิจัย ควรสร้างและ “พัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แบบมีชีวิต บนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ
2. และวิจัยเรื่อง “สร้างเครือข่ายโรงเรียนพื้นที่ชายแดน” ให้เชื่อมต่อในระดับตำบล ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เพื่อการจัดการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่น บนพื้นที่จังหวัดสระแก้ว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2544). *โครงสร้างส่วนราชการกระทรวงวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์. วัฒนธรรม.
- จันทิรา ธนสงวนวงศ์. (2556). *ชีวิตและวัฒนธรรมไทย*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2564. แหล่งที่มา: <http://elearning.eteach.ac.th/learninghtml/s1301/unit07.html>